

Bijlage 4. Behandeling van de adviezen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van de muziekwinkel Rombaux in Brugge

Provincie: West-Vlaanderen

Gemeente: Brugge, 1ste afdeling, Sectie A

Objectnummer: 4.01/31005/2206.1

Dossiernummer: 4.001/31005/134.1

Omschrijving:

Muziekwinkel Rombaux,
Mallebergplaats 13

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

27 JUNI 2018

Brussel,

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

1. Adviezen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 22 maart 2018.

Het departement noch de overige agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 22 maart 2018.

Het departement noch de overige agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 22 maart 2018.

Het departement noch de overige agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken stad Brugge

Het advies werd gevraagd op 22 maart 2018.

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht geen advies uit over deze bescherming. In uitvoering van artikel 6.1.3. van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 22 maart 2018.

De VCOE bracht op 23 april 2018 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

De commissie ontving op 8 en 22 maart 2018 adviesvragen over de voorlopige bescherming als monument van de voormalige drogisterij De Walvis in Sint-Niklaas en de voorlopige bescherming als monument van de muziekwinkel Rombaux in Brugge. De commissie merkt op dat beide dossiers kaderen in het thematisch beschermingspakket 'winkelinterieurs' en heeft daarom haar adviezen voor beide dossiers gebundeld. Een eerste deel van het advies handelt over het beschermingspakket en de bijhorende criterionota 'winkelinterieurs'. In het tweede deel van het advies wordt specifiek ingegaan op beide dossiers.

In het eerste deel van haar advies, met betrekking tot het beschermingspakket en de bijhorende criterionota 'winkelinterieurs', stelt de commissie het volgende:

- De commissie staat zeer positief ten aanzien van het werken met beschermingspakketten en criterionota's. Dit laat toe meerdere erfgoeditems binnen een afgelijnd thematisch en/of geografisch kader en in hun onderlinge samenhang te duiden. Een degelijke vergelijkende aanpak draagt bovendien bij aan de noodzakelijke onderbouwing van de selectie en bescherming van onroerend erfgoed.

- De commissie bemerkt dat de criterionota uitgebreid is en verschillende hoofdstukken bevat, waaronder: een algemene duiding bij het thema, een historisch overzicht van het ontstaan en de evolutie van winkelruimtes en -interieurs, een stand van zaken van de kennis van dit type bouwkundig erfgoed en een duiding bij de erfgoedwaarden en selectiecriteria die aan de basis liggen van de selectie van beschermingswaardige winkels. Dit is positief.

- Anderzijds stelt de commissie dat de criterionota geen echt inzicht geeft in het gevoerde onderzoek: het is onduidelijk hoeveel en welke winkelpanden in het kader van voorliggende beschermingscampagne onderzocht en/of bezocht werden. Daarnaast is het onduidelijk hoeveel en welke winkelinterieurs finaal voor bescherming in aanmerking worden genomen. De commissie vraagt de volledige selectielijst op te nemen in de criterionota.

De criterionota 'winkelinterieurs' is opgemaakt als wetenschappelijk onderbouwd afwegingskader in functie van de bescherming van dit specifiek type onroerend erfgoed en is zowel toepasbaar voor het huidige beschermingspakket, als ook voor toekomstige (ad hoc) beschermingsaanvragen. Een selectielijst hoort derhalve niet thuis in een criterionota.

- De commissie vermeldt dat er volgens informatie verstrekt door het agentschap Onroerend Erfgoed een selectie van 23 winkelinterieurs werd gemaakt. Op basis van de beschermingskalender stelt de commissie vast dat in 2018 de bescherming van volgende vier winkelinterieurs wordt voorbereid: drogisterij De Walvis in Sint-Niklaas, muziekwinkel Rombaux in Brugge, juwelier Ruys in Antwerpen en handschoenenwinkel Boon in Antwerpen. De commissie betreurt dat voorliggend beschermingspakket aldus gespreid zal worden over meerdere jaren en herhaalt haar pleidooi voor het maximaal clusteren van beschermingsdossiers.

Deze aanbeveling wordt geregistreerd. Momenteel wordt binnen de werking van het agentschap prioriteit gegeven aan de afwerkingen van de thema's die zijn opgenomen in de huidige beleidsbrief.

- Aanvullend vraagt de commissie van alle geselecteerde panden aan te geven hoe deze scoren op vlak van erfgoedwaarden en selectiecriteria. De toetsing van de winkelinterieurs aan de erfgoedwaarden en selectiecriteria vormt een essentieel onderdeel van het waarderend onderzoek en dient volgens de commissie in de criterionota transparant te worden gemaakt

(verwijzend naar de criterionota 'Eendenkooien in Vlaanderen' (Koen Himpe, 29 mei 2017)). Het is wenselijk dit te doen op een manier die vergelijking mogelijk maakt, bijvoorbeeld door middel van een overzichtsmatrix.

Deze aanbeveling wordt niet bijgetreden. Zoals reeds hoger aangegeven hoort de selectielijst niet thuis in een criterionota. Voor de effectieve uitwerking van de selectie, met de gehanteerde erfgoedwaarden en selectiecriteria, wordt verwezen naar de inhoudelijke dossiers van de respectievelijke beschermingsdossier, waar de selectie voldoende gemotiveerd geacht wordt.

- De commissie bemerkt dat de criterionota stelt dat de tot nu toe (minstens) 21 winkelinterieurs in Vlaanderen werden beschermd, waaronder elf apotheken, zeven 'andere winkels', twee winkelgalerijen en een grootwarenhuis. Deze monumenten worden niet opgelijst en er wordt tevens geen analyse opgenomen van de erfgoedwaarden die aan de basis liggen van deze beschermingen. Dit lijkt nochtans bijzonder interessant in functie van de continuïteit in de bescherming van winkelinterieurs in Vlaanderen.

In de criterionota wordt in hoofdstuk 3.4. Reeds beschermde winkelinterieurs (pagina's 16 en 17) verwezen naar de reeds beschermde winkelinterieurs met hun ID-nummer van de Inventaris van het Onroerend Erfgoed.

Zoals in datzelfde hoofdstuk van de criterionota wordt aangehaald zijn een deel van de beschermingsdossiers van reeds beschermde winkelinterieurs in Vlaanderen beschermd vanuit een andere invalshoek opgemaakt. Bij de bepaalde (meestal oude) beschermingen werd de gevelarchitectuur als uitgangspunt genomen en kwam het winkelinterieur op de tweede plaats. De criterionota werd vanuit een heel andere visie opgemaakt, waarbij het winkelinterieur als uitgangspunt diende.

- Met betrekking tot de erfgoedwaarden stelt de commissie verder vast dat een eerder beperkt aantal erfgoedwaarden in aanmerking wordt genomen. Het betreft de historische, architecturale, artistieke en industrieel-archeologische waarde. De commissie kan het gebruik van deze erfgoedwaarden ondersteunen, maar merkt op dat deze met een ruim pallet aan betekenissen worden opgeladen en dat daarbij soms overlap optreedt. Zo kan bijvoorbeeld zowel de historische als architecturale waarde refereren naar de locatie en/of de oorspronkelijke context van een winkelpand.

- De commissie vraagt te onderzoeken of de set van erfgoedwaarden niet uitgebreid kan worden. Daarbij kan onder meer gedacht worden aan volgende erfgoedwaarden: de sociale waarde, de stedenbouwkundige waarde, de culturele waarde of de esthetische waarde. Elke waarde wordt ook omschreven en toegelicht met een voorbeeld met betrekking tot winkel(interieur)s.

De afweging voor de opname van de hoger vermelde erfgoedwaarden in de criterionota werd reeds gemaakt tijdens het onderzoek voorafgaand aan de opmaak van deze criterionota. De huidige selectie is dan ook een onderbouwd onderzoeksresultaat en een weloverwogen keuze.

Een criterionota focust op de erfgoedwaarden die typerend zijn voor dit specifiek type onroerend erfgoed. Het onderzoek heeft uitgewezen dat dit de historische, architecturale, artistieke en industrieel-archeologische waarde zijn. In specifieke dossiers blijft de mogelijkheid steeds bestaan andere erfgoedwaarden toe te passen, waaronder de door de commissie aangehaalde erfgoedwaarden, indien deze van toepassing zouden zijn.

- De commissie merkt op dat de criterionota niet ingaat op de mogelijke aanwezigheid van cultuurgoederen. Het is aldus onduidelijk of en in hoeverre dit aspect heeft meegespeeld in selectie van te beschermen winkelinterieurs. Het is tevens onduidelijk welke methodiek werd

vooropgesteld om eventueel aanwezige cultuurgoederen te waarderen. De commissie vraagt hieromtrent een algemene duiding op te nemen in de criterionota.

Cultuurgoederen maken integrerend deel uit van het monument waarin ze zich bevinden. Bijgevolg worden zij in de selectie samen geëvalueerd met de rest van het winkelinterieur en het winkelpand. De erfgoedwaarden en selectiecriteria primeren bij de selectie in functie van bescherming. Of een roerend object al dan niet als cultuurgoed wordt gedefinieerd vormt hierbij geen doorslaggevend element, en hoort evenmin thuis in een criterionota.

In het **tweede deel** van haar advies gaat de commissie in op de concrete beschermingsvoorstellen voor de voormalige drogisterij De Walvis en de muziekwinkel Rombaux. Hierna worden uitsluitend de opmerkingen behandeld die betrekking hebben op onderhavig dossier van de muziekwinkel Rombaux in Brugge. De specifieke opmerkingen met betrekking tot de voormalige drogisterij De Walvis in Sint-Niklaas worden in het desbetreffende beschermingsdossier behandeld.

- De commissie stelt dat het positief is dat een uitgebreide fotoregistratie werd opgemaakt.

- Voor muziekwinkel Rombaux wordt de L-vormige toonbank als cultuurgoed aangeduid. Dit wordt goed gemotiveerd. De commissie merkt wel op dat in de motivatie, waarom dit cultuurgoed de historische en de architecturale waarde van het monument versterkt, sprake is van "dergelijke kastenwanden en de dwars geplaatste toonbank en de andere kasten". Dit is verwarrend: enkel de toonbank – en niet de kasten(wanden) – betreft een cultuurgoed en deze werd niet dwars geplaatst maar heeft een L-vorm. De commissie vraagt deze passage aan te passen.

Dit advies wordt deels bijgetreden. In "Bijlage 3. Lijst van cultuurgoederen die integrerend deel uitmaken van het voorlopig beschermd monument van de muziekwinkel Rombaux in Brugge." staat duidelijk omschreven wat er als cultuurgoed is opgenomen.

"Het volgend cultuurgoed maakt integrerend deel uit van het voorlopig beschermd monument muziekwinkel Rombaux in Brugge: De houten toonbank als L-vormig meubel dat vooraan is voorzien van zes panelen met een fijne profilering, diamantkoppen en consoles. De achterzijde van de toonbank is deels opengewerkt en is voorzien van bijkomende opbergruimte."

De toonbank, opgenomen als cultuurgoed, staat niet los van de rest van de winkelrichting en vormt één geheel. Samen hebben ze een historische en architecturale waarde, daarom worden ze op deze manier ook beschreven.

In de beschrijving wordt de volgende zinsnede "de dwars geplaatste toonbank" vervangen door "de L-vormige toonbank".

- Artikel 2 van de ministeriele besluiten verwijst naar de erfgoedwaarden die de beschermingen verantwoorden en beschrijft de aanwezige erfgoedkenmerken en erfgoedelementen.

De commissie erkent tevens de historische, architecturale en industrieel-archeologische waarde van muziekwinkel Rombaux. De commissie vraagt om de artistieke waarde toe te kennen en daarnaast te onderzoeken of ook de culturele waarde afzonderlijk kan worden opgenomen.

De suggestie van de commissie werd overwogen. Bij de winkel Rombaux is de artistieke waarde nauw verbonden met de architecturale waarde, daarom worden die ook samen beschreven onder de architecturale waarde. De culturele waarde zoals de commissie aanhaalt wordt beschreven onder de historische waarde.

- Met betrekking tot artikel 3 van het ministerieel besluit stelt de commissie dat het positief is dat de beheersdoelstellingen van de beschermingsdossiers van de voormalige drogisterij De

Walvis en muziekwinkel Rombaux onderling afstemming vertonen en toch rekening houden met de eigenheid van beide winkelpanden. De commissie beaamt dat beide winkelpanden een ensemble vormen en dat elke beheersdaad of nieuwe ingreep moet getuigen van een geïntegreerde aanpak en respect voor de draagkracht van het gebouw.

De commissie merkt op dat in de meerdere doelstellingen sprake is van het behoud of het verhogen van de herkenbaarheid als winkel. Dergelijke bewoordingen zijn onvoldoende duidelijk en dienen te worden geherformuleerd.

Deze opmerking werd niet bijgetreden. De architecturale en typologische kenmerken die de herkenbaarheid van een winkel bepalen worden uitgebreid onderzocht in de bijgevoegde criterionota en specifiek toegelicht in het inhoudelijk dossier. In beheersdoelstellingen 2°, 3° en 5° worden bovendien concrete verwijzingen gemaakt naar welke elementen onder meer belangrijk zijn voor het behoud of de versterking van de herkenbaarheid als winkel,

- Verder gaat de commissie niet akkoord met het advies dat het wenselijk is de historische opschriften terug op de winkelpui aan te brengen. Deze opschriften werden goed gedocumenteerd en mogen, indien gewenst, terug aangebracht worden.

Deze opmerking werd niet bijgetreden. In de omschrijving van deze beheersdoelstelling staat er dat het wenselijk is om de opschriften terug aan te brengen, maar het is niet verplicht om dit te doen.

- Met betrekking tot beheersdoelstelling 5° is het voor de commissie onduidelijk of ook het interieur van de atelier ruimte op de tweede verdieping wordt gevat. De commissie vraagt om dit te verduidelijken.

Voor het interieur van de atelier ruimte op de tweede verdieping zijn de bepalingen van beheersdoelstelling 5° van toepassing. De erfgoedkenmerken en -elementen die moeten behouden blijven zijn beschreven onder artikel 2. De beschrijving van de erfgoedkenmerken en -elementen wordt verder aangevuld met de volgende zinsnede : "De toegang tot de werkplaats is voorzien van een deur met planchettes geïntegreerd in een dito wandafwerking."

- De commissie meent dat de beheersdoelstelling inzake roerende goederen eerder moet focussen op de cultuurgooderen. Hieromtrent werd geen afzonderlijke doelstelling opgenomen. De commissie vraagt ten minste in beheersdoelstelling 5° volgende aanpassing: ` , met inbegrip van het vast en roerend meubilair en de cultuurgooderen.'

Deze vraag werd bijgetreden en wordt als volgt aangepast: Beheersdoelstelling 5°: "met betrekking tot het interieur beoogt de bescherming het behoud van de herkenbaarheid als winkel, met behoud van de bestaande ruimteverdeling en de waardevolle interieurafwerking, met inbegrip van het vast meubilair en de cultuurgooderen"

- De commissie ondersteunt artikel 4 van het ministerieel besluit dat de voorschriften formuleert voor instandhouding en onderhoud van de te beschermen monumenten.

- In artikel 5 van het ministerieel besluit vraagt de commissie in toelatingsplicht 4° d) ook de term 'rolluiken' op te nemen.

Deze vraag werd niet bijgetreden. De rolluiken zijn gevat onder het buitenschrijnwerk.

- De commissie formuleert een aantal kleinere opmerkingen bij het inhoudelijk dossier. De commissie merkt op dat de beschrijvingen van de erfgoedwaarden niet geheel

overeenstemmen met de beschrijving in het ministerieel besluit. De beschrijvingen in het inhoudelijk dossier zijn volgens de commissie te uitgebreid.

Deze vraag werd niet bijgetreden. De beschrijvingen in het inhoudelijk dossier zijn uitgebreider dan bij het ministerieel besluit. Binnen het inhoudelijk dossier is er meer ruimte om beschrijvingen uitgebreider te maken en het thema meer te kaderen.

- De commissie merkt op dat op pagina 18 van het inhoudelijk dossier sprake is van "een toelichting bij een aantal bijkomende bijzondere voorschriften". Aangezien er geen bijzondere voorschriften in het ministerieel besluit werden opgenomen vraagt de commissie deze passage te schrappen.

Deze aangehaalde passage wordt geschrapt in het inhoudelijk dossier.

Conclusie: De uitgebrachte adviezen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit. Het inhoudelijk dossier, bijlage 3 en het beschermingsbesluit werden als volgt aangepast:

- Inhoudelijk dossier: pagina 18 schrappen van de volgende passage:
"Om de erfgoedwaarden van het onroerend goed dat met dit besluit wordt beschermd in stand te houden legt het besluit een aantal bijkomende bijzondere voorschriften op. Deze zijn opgenomen in artikel 4 van het besluit.
Deze bepalingen zijn op maat van de bescherming. Hieronder lichten we een aantal van deze bijzondere voorschriften toe zodat duidelijk is wat er mee wordt bedoeld of waarom deze worden opgelegd."
- Bijlage 3. Lijst van cultuuroederen die integrerend deel uitmaken van het voorlopig beschermd monument van de muziekwinkel Rombaux in Brugge.
In de beschrijving van de historische en de architecturale waarde wordt de volgende zinsnede "de dwars geplaatste toonbank" vervangen door "de L-vormige toonbank".
- ministerieel besluit
  - De beschrijving van de erfgoedkenmerken en -elementen wordt verder aangevuld met de volgende zinsnede : " De toegang tot de werkplaats is voorzien van een deur met planchettes geïntegreerd in een dito wandafwerking."
  - Artikel 3: aanpassen van 5°: "met betrekking tot het interieur beoogt de bescherming het behoud van de herkenbaarheid als winkel, met behoud van de bestaande ruimteverdeling en de waardevolle interieurafwerking, met inbegrip van het vast meubilair en de cultuuroederen;"

1.4. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit. Het inhoudelijk dossier, bijlage 3 en het beschermingsbesluit werden als volgt aangepast:

- Inhoudelijk dossier: p. 18 schrappen van de volgende passage:
"Om de erfgoedwaarden van het onroerend goed dat met dit besluit wordt beschermd in stand te houden legt het besluit een aantal bijkomende bijzondere voorschriften op. Deze zijn opgenomen in artikel 4 van het besluit. "
- Bijlage 3 Lijst van cultuuroederen die integrerend deel uitmaken van het voorlopig beschermd monument van de muziekwinkel Rombaux in Brugge.
In de beschrijving van de historische en de architecturale waarde wordt de volgende zinsnede "de dwars geplaatste toonbank" vervangen door "de L-vormige toonbank".

- MB:
  - Artikel 2: De beschrijving van de erfgoedkenmerken en -elementen wordt verder aangevuld met de volgende zinsnede : " De toegang tot de werkplaats is voorzien van een deur met planchettes geïntegreerd in een dito wandafwerking."
  - Artikel 3: aanpassen van 5° met betrekking tot het interieur beoogt de bescherming het behoud van de herkenbaarheid als winkel, met behoud van de bestaande ruimteverdeling en de waardevolle interieurafwerking, met inbegrip van het vast meubilair en de cultuurgooderen.